

Lars Petersson
Avdelningen för bedömning av
utländsk utbildning

lars.petersson@hsv.se
www.hsv.se

Reg.nr. 50-1459-11

2010-03-15

Högskoleverkets bedömning av utländsk högre utbildning – redovisning av verksamheten 2010

Sveriges behov av högutbildad arbetskraft är stort och förs ofta fram som en avgörande framtidsfråga för samhället, samtidigt som det talas om en brist på matchande kompetens. I rekryteringssammanhang kan man se hur kommuner och andra större arbetsgivare vänder sig till utlandet för att finna och locka kvalificerad arbetskraft till Sverige. Parallellt diskuteras hur integrationen i samhället ska fungera. En central faktor för lyckad integration är möjligheten för personer med utländsk bakgrund att få tillträde till arbetsmarknaden.

Högskoleverket möter många personer med utländsk bakgrund som nyligen kommit till Sverige, genom vårt uppdrag att erkänna högre utbildning för personer som vill arbeta i Sverige. Det handlar dels om generella utbildningar¹ och dels om lärarutbildningar². Under 2010 ansökte drygt 5 700 personer om en bedömning av sin utbildning eller behörighetsprövning för sin lärarutbildning. Av dessa fick närmare 4 200 personer ett utlåtande om vilken svensk högskoleexamen deras utländska utbildning motsvarar, eller ett behörighetsbevis som lärare.

Förra läsåret utexaminerades cirka 56 000 studenter från svenska universitet och högskolor. De personer som får ett utlåtande eller behörighetsbevis från Högskoleverket motsvarar därmed sju procent av det totala antalet ”nyutexaminerade” i Sverige. Det motsvarar ett helt lärosäte av Stockholms eller Uppsala universitets storlek. Att erkänna och synliggöra denna kompetens är ett viktigt steg till att underlätta inträdet på arbetsmarknaden.

¹ Högskoleverket har till uppgift att bedöma utländska högskoleutbildningar. Det innebär att en individ i ett utlåtande kan få sin utländska examen jämförd med en svensk examen. Syftet med utlåtandet är att underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Vi bedömer alla utländska högskoleutbildningar på minst två år som avslutas med en examen och som inte förbereder för ett reglerat yrke. Utbildningar som leder till reglerade yrken (förutom lärarutbildningar) bedöms av behöriga myndigheter, som t.ex. Socialstyrelsen för vård- och medicinutbildningar.

² Som behörig myndighet för läraryrket bedömer vi dock även utbildningar för de reglerade läraryrkena.

Varje år kommer alltså en stor mängd människor till Sverige med en gedigen högre utbildning i bagaget och många söker sig till Högskoleverket för att få den erkänd. I denna sammanställning vill vi visa på hur detta tillskott av kvalificerad arbetskraft som tillförs den svenska arbetsmarknaden ser ut. I det följande redovisas därför resultaten av Högskoleverkets bedömningsverksamhet för 2010.

Fortsatt ökning av ansökningar om generella utbildningar

Högskoleverket har under 2010 sett en fortsatt ökning av antalet inkommande ansökningar om bedömning av utländsk utbildning och tog under året emot 5 062 ansökningar. Det är en ökning på drygt 13 procent jämfört med föregående år. Samtidigt avgjorde Högskoleverket hela 5 356 ärenden varav 3 962 resulterade i bedömningsutlåtanden. I tabell 1 redovisas utvecklingen för de senaste fem åren. Man kan notera att antalet inkomna ansökningar har ökat med 52 procent under perioden.

Tabell 1 Antal ärenden, bedömning av utländsk högre utbildning, 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010	Ändring senaste året
Ansökningar	3 330	4 101	4 646	4 468	5 062	13%
Avgjorda ärenden	4 164	3 618	3 810	4 804	5 356	11%
Utfärdade utlåtanden	2 242	2 399	2 912	3 495	3 962	13%

Utbildningsland

De inkomna ansökningarna omfattar utbildningar från 139 av världens länder. Det enskilt största landet är fortfarande Irak med 885 ansökningar. Antalet ansökningar med irakisk utbildning har dock minskat kraftigt sedan toppnoteringen 2008. Därefter följer Ryssland, Iran och Polen, se tabell 2. Vad man kan konstatera med exempel Irak och genom att gå igenom ansökningar i övrigt är att många individer väldigt snart efter att de har kommit till Sverige hittar och nyttjar möjligheten att få sina utländska akademiska meriter bedömda.

Tabell 2 De tio största länderna, antal inkomna ansökningar, 2010

Utbildningsland	Antal ansökningar	Ökning/ minskning
Irak	885	-21%
Ryssland	272	20%
Iran	248	38%
Polen	210	13%
Storbritannien	182	27%
USA	172	12%
Tyskland	143	11%
Rumänien	126	12%
Thailand	125	45%
Ukraina	116	22%

Trots minskningen av irakiska ansökningar så har alltså den totala mängden ansökningar ökat. Störst ökning har skett för ansökningar med utbildningar från Asien, främst Pakistan med 75 procent, Bangladesh 52 procent, Syrien 48 procent, Thailand och Indien båda med 45 procent samt Iran med 38 procent. Andra länder som har ökat markant jämfört med 2009 är bl.a. Grekland, Somalia, Litauen, Palestinska områden och Eritrea. En fjärdedel av ansökningarna rör utbildningar från ett EU-land och ytterligare en fjärdedel rör utbildningar från Asien (utom Irak och forna Sovjetrepubliker), se tabell 3.

Tabell 3 Ansökningar utifrån utbildningsregion, inkomna 2009-2010

Region	2009		2010	
	antal	andel	antal	andel
EU/EES	1 036	23%	1 292	25%
Forna Sovjet och Europa utom EU	625	14%	756	15%
Övriga Asien, utom Irak	867	19%	1 164	23%
Irak	1 126	25%	885	17%
Afrika	386	8%	505	10%
Nordamerika	175	4%	197	4%
Latinamerika	282	6%	282	5%
Oceanien	57	1%	64	1%
Totalt*	4 554	100%	5 145	100%

*Att de totala antalen är högre här än i tabell 1 beror på att en del ansökningar omfattar utbildningar från flera länder.

Utbildningsnivå och utbildningsinriktning

Högskoleverket jämför de sökandes examenshandlingar med samtliga examina i den svenska examensordningen i bedömningsarbetet (utom de som leder till reglerade yrken). När det är möjligt anges också inriktning på de generella examina. Tabell 4 visar hur de bedömda utbildningarna har jämförts med svenska examina. I ett antal fall har personer med flera utbildningar fått en bedömning mot två eller ibland flera svenska examina.

De flesta som ansöker om att få sin utbildning bedömd får den jämförd med en svensk kandidatexamen. Drygt 2 100 utbildningar ansågs motsvara kandidatexamen. Drygt 340 utbildningar bedömdes motsvara högskoleexamen, ca 740 magisterexamen, ca 260 masterexamen och ca 90 doktorsexamen. Bland yrkesexamina avser de flesta utlåtandena ingenjörsutbildningar, ca 360 bedömdes motsvara högskoleingenjörsexamen och ca 160 civilingenjörsexamen.

Den vanligaste inriktningen vid jämförelse med en generell examen (kandidat, magister och master) är företagsekonomi (ca 20 procent av dessa utlåtanden) och

därefter engelska (8 procent). Andra vanligt förekommande inriktningar är biologi, kemi, datavetenskap, psykologi, matematik, statsvetenskap och fysik.

Tabell 4 Utlåtande fördelat på svensk examen, 2010

Motsvarande examen	Antal utlåtanden
Grundnivå	
Högskoleexamen	332
Konstnärlig högskoleexamen	11
Kandidatexamen	2 024
Konstnärlig kandidatexamen	108
Brandingenjörsexamen	1
Högskoleingenjörsexamen	359
Landskapsingenjörsexamen	1
Lantmästarexamen	1
Skogsmästarexamen	1
Socionomexamen	25
Studie- och yrkesvägledarexamen	3
Trädgårdsingenjörsexamen	1
Avancerad nivå	
Magisterexamen	715
Konstnärlig magisterexamen	28
Masterexamen	248
Konstnärlig masterexamen	13
Agronomexamen	18
Arkitektexamen	43
Civilekonomexamen	1
Civilingenjörsexamen	159
Juristexamen	56
Jägmästarexamen	2
Forskarnivå	
Licentiatexamen	1
Doktorsexamen	92

Inget utlåtande

Av samtliga avgjorda ärenden ledde 74 procent av bedömningarna till ett utlåtande. Det innebär att närmare 1 400 sökande inte fick något utlåtande. Det finns flera skäl till att en ansökan inte leder till ett utlåtande. De vanligaste är att man inte har kommit in med fullständiga handlingar, att utbildningen inte ligger på högskolenivå eller att utbildningen inte är avslutad. I några fall handlar det om att lärosätet där studierna har bedrivits inte är erkänt i utbildningslandet eller att utbildningsdokumenten är förfälskningar. Under 2010 gjorde Högskoleverket åtta polisan-

mälningar när de berörda universiteten eller utbildningsmyndigheterna hade bekräftat att det rörde sig om förfalskningar.

När inget utlåtande kan utfärdas hänvisas den sökande, när så är lämpligt, till Verket för högskoleservice, Myndigheten för yrkeshögskolan eller relevant behörig myndighet för att få sin utländska utbildning bedömd. Vi informerar också om möjligheten att söka sig till universitet/högskola för vidare studier och möjligheten att få en prövning om tillgodoräknande av sina tidigare studier där, om man blir antagen.

Även lärarbehörighetsprövningarna fortsätter öka i antal

Högskoleverket är behörig myndighet för läraryrket³ och prövar i den egenskapen behörighet att arbeta som lärare för personer med utländsk lärarutbildning. Det innebär att vi efter prövning utfärdar behörighetsbevis för personer med utländsk lärarutbildning. Är kraven för behörighet uppfyllda utfärdas ett behörighetsbevis som är likställt med en svensk lärarexamen och därmed ger individen möjlighet att tillsvidareanställas som behörig lärare.

Antalet ansökningar för lärarbehörighet ökade kraftigt under 2010 till toppnivån 657 stycken, se tabell 5. En förklaring till detta är sannolikt debatten inför införandet av lärarlegitimation. Samtidigt kan man konstatera en stadigt ökande mängd ansökningar under den senaste femårsperioden, en ökning med hela 73 procent.

Tabell 5 Antal ärenden, behörighetsprövning, 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010	Ändring senaste året
Ansökningar	380	427	525	532	657	23%
Avgjorda ärenden	412	286	490	515	585	14%
Utfärdade behörighetsbevis	186	130	186	219	212	-3%

Av de 585 avgjorda ärendena år 2010 ledde 212 stycken till att behörighetsbevis utfärdades. De 657 ansökningarna fördelar sig på 96 utbildningsländer. Även här är Irak det enskilt största landet med 78 ansökningar, följt av Polen 46, Ryssland 45, Tyskland 29 och Storbritannien med 22 ansökningar. Ansökningar som gäller utbildningar från EU- och EES-länder, där de sökande omfattas av EG-direktivet om erkännande av yrkeskvalifikationer, utgör 35 procent av det totala antalet. Under året har antalet ansökningar från många länder ökat. De mest markanta ökningarna gäller Norge, Vitryssland, Kina, Iran, Azerbajdzjan och Bosnien-Hercegovina.

³ Från och med den 1 juli 2011 tar Skolverket över ansvaret som behörig myndighet i och med införandet av lärarlegitimation.

Av de behörigheter som utfärdades så avsåg 74 ämneslärare på gymnasiet, 43 ämneslärare i grundskolans senare år, 24 lärare i grundskolans tidigare år, 42 modersmållärare och 24 förskollärare.

De sökande som har en lärarutbildning, men som inte får ett behörighetsbevis, hänvisar Högskoleverket till kompletterande åtgärder som i sin tur kan leda till antingen behörighetsbevis eller till svensk lärarexamen. Olika typer av komplettering som kan leda till att den sökande så småningom erhåller ett behörighetsbevis är t.ex. introduktionsperiod, lämplighetsprov eller begränsade kompletteringar såsom kontrastiva moment för språklärare. I fall där den sökande saknar möjlighet att få behörighetsbevis hänvisar Högskoleverket till kompletterande studier för lärarexamen vid högskola/universitet.

Ytterligare åtgärder behövs

Att det går att få sin utländska utbildning erkänd är ett viktigt steg för att öka möjligheterna att komma in på arbetsmarknaden. Det finns dock behov även av andra åtgärder för att ytterligare förbättra förutsättningarna för en god integration på arbetsmarknaden. En sådan åtgärd är att tillse att det finns ett bra utbud av reguljära och därmed mer permanenta kompletteringsutbildningar för personer med utländsk akademisk utbildning. I en uppföljningsstudie av kompletterande utbildningar för utländska akademiker vid Linköpings universitet, Malmö högskola och Högskolan i Borås har Högskoleverket visat att dessa har bidragit till att de studerande får arbete i linje med sin utbildning.⁴

Väl fungerade kompletteringsutbildningar finns för flera utbildningar som leder till reglerade yrken, såsom det s.k. ULV-samarbetet (Utländska lärares vidareutbildning). Andra goda exempel är initiativ som utgår från att flera berörda instanser samverkar. Länsstyrelsens i Västra Götaland projekt ”utländska akademiker – den korta vägen till arbete” är ett sådant exempel. Kompletterande utbildningar av detta slag bör innefatta en genomgång och validering av individens tidigare kompetens, möjlighet till individuell utformning av studieinriktningen, anpassad och integrerad svenskundervisning samt en praktisk anknytning till arbetsmarknaden.

Arbetet med att erkänna utländsk utbildning är idag mer heltäckande i och med att Myndigheten för yrkeshögskolan har fått i uppdrag att bedöma eftergymnasiala yrkesutbildningar, men det finns ett par luckor. Någon myndighet bör till exempel få ett uppdrag att bedöma och erkänna utländska *gymnasiala* yrkesutbildningar, inte bara, som VHS uppgift är idag, att fastställa behörighet till högskolestudier. Vidare finns det idag ingen egentlig möjlighet för personer utan dokument, som till exempel har flytt från ett krigshärjat land, att få sin kompetens bedömd. Här behövs ett uppdrag så att en fast struktur för sådana insatser kan byggas upp.

⁴ ”Hur går det efter kompletterande utbildning för utländska akademiker?” (2008:30R), Högskoleverket

Avslutningsvis kan man fråga sig om det egentligen är kompletterande insatser för att bygga på kompetensen hos personer med utländsk bakgrund som behövs, eller om det snarare är synen på hur arbetsmarknaden värderar annan kompetens och andra meriter än de vi är vana att se, som behöver förändras.

Mer information om Högskoleverkets bedömningsverksamhet finns på <http://www.hsv.se/utlandskutbildning>